

Reisgenoten

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e Schriftlezing: Ruth 1

2^e Schriftlezing: Matteüs 1,1-6

Gemeente van Jezus Christus,
Op reis gaan vanuit een diep verlangen naar gerechtigheid en vrede, dat is de basis van ons geloof. Dat wordt ook uitgedrukt met de belijdenis 'Mijn vader was een zwervende Arameeër' die we lezen in de dienst op de startzondag. Die zwervende vader van het geloof was Abraham, die door God geroepen werd om op weg te gaan.

Op reis gaan betekent dat je een vreemdeling wordt. Je verlaat je eigen huis, je veilige plek, de jou zo vertrouwde omgeving en je waagt je op onbekend terrein, waar je de weg niet kent, waar je de taal niet spreekt, waar de mensen vreemden voor je zijn en waar de levenswijze anders is. Je wordt een vreemdeling.

Het is opmerkelijk dat er in de genealogie aan het begin van het evangelie naar Matteüs veel voorvaders van Jezus worden genoemd, die op reis gingen, Abraham die door God geroepen werd, Isaäk die op de vlucht sloeg en de terugreis aanvaardde, en zonen uit het volk Israël die op weg gingen naar het beloofde land.

Nog opmerkelijker is het, dat van de vier voormoeders die in de genealogie worden genoemd, er twee een vreemdelinge waren, die tot het volk Israël gingen behoren. Allereerst Rachab de hoer, die de verspieders in haar huis in Jericho ontving en hen beschermde. En Ruth, de Moabitische, die ervoor koos om haar schoonmoeder Naomi trouw te blijven.

Op grond van de genealogie aan het begin van Matteüs zou Jezus dus kunnen zeggen: 'Mijn vader (de vader van mijn geloof) was een zwervende Arameeër. En mijn moeder (de moeder van mijn geloof) was een vreemdeling te gast.'

Ruth, de voormoeder van ons geloof, en haar schoonmoeder Naomi hebben beide een enorm verlies geleden en moeten leven met een groot gemis. Allebei hebben ze hun man verloren. Allebei zijn ze kinderloos, de één omdat haar kinderen zijn gestorven, de ander omdat ze geen kinderen heeft gekregen. Om beurten leven ze als vreemdeling in een vreemd land, de joodse Naomi eerst in Moab, Ruth de Moabitische later in Israël. Beide hebben ze geen middelen van bestaan meer en zijn in armoede vervallen.

Hoe komen zij dit grote verlies en dit nijpende gebrek

te boven? Hoe vinden zij vrede bij al hun verdriet en gerechtigheid in hun situatie van armoede? Daarover gaat het boekje Ruth, waarvan wij het eerste hoofdstuk lezen.

De reis van Moab naar Israël, die Naomi en Ruth, aanvankelijk ook nog met Orpa erbij, maar later samen maken, is een zoektocht naar gerechtigheid en vrede.

Waar gaan ze zoeken? Waar hopen ze recht en vrede te vinden? En wat zullen ook werkelijk vindplaatsen van vrede en gerechtigheid blijken te zijn?

Vrede vinden Naomi en Ruth allereerst door hun innige onderlinge verbondenheid. Ze helpen elkaar. Ze willen het beste voor de ander. Ze delen wat er is. Het is een wederkerige relatie.

Als je zo nauw met elkaar verbonden bent als Naomi en Ruth, dan ben je blij als de andere blij is. Dan ben je kwetsbaar vanwege de kwetsbaarheid van de ander. Dan geniet je van het genieten van de ander. Dan voel je je verantwoordelijk voor de verantwoordelijkheid die de ander draagt.

Aanvankelijk wil Naomi helemaal niet dat Ruth met haar meegaat naar Israël, hoezeer ze haar ook zou missen als Ruth in Moab bleef. Naomi is bang dat er in Israël geen toekomst is voor haar, Ruth, als weduwe en vreemdelinge in een vreemd land. Naomi wil haar dat besparen. Maar Ruth wil juist alles met haar delen, haar verdriet en gemis en armoede, en ook haar bestemming en haar woonplaats en haar godsdienst. 'Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God. Waar u sterft zal ik ook sterven en daar zal ik begraven worden. De HEER is mijn getuige: alleen de dood zal mij van u scheiden.' Met deze indrukwekkende woorden belooft Ruth trouw aan haar reisgenote Naomi.

Wat een geluk - bij alle ongeluk - om zo sterk met een ander verbonden te zijn, om zo gezamenlijk met elkaar op te kunnen trekken.

De verbondenheid met elkaar en de wederkerigheid van die relatie - dat is de allergrootste bron van vrede voor Naomi en Ruth.

Gerechtigheid hopen de twee vrouwen te vinden aan de hand van de sociale wetgeving in Israël. De wetten die het volk van God ontving, op de berg Sinaï, met het

oog op het samenleven in het beloofde land.

In het tweede hoofdstuk van het boekje Ruth is er sprake van het voorschrift om bij de graanoogst niet alle aren in schoven te binden, en ook niet alle schoven binnen te halen, maar wat aren te laten liggen en wat schoven te laten staan voor de weduwe, de wees en de vreemdeling (Lev. 19, 9-10; Deut. 24, 19).

In hoofdstuk 3 en 4 gaat het over de voorschriften omtrent het losserschap. Wanneer iemand uit armoede genoodzaakt is zijn land te verkopen, dan mag een familielid dit terugkopen. Zo blijft het land in de familie en kan het verarmde familielid het later misschien weer voor zichzelf verwerven (Lev. 25, 23-25)

En dan is er nog het voorschrift over het zwagerhuwelijk (Deut. 25, 5-10). Wanneer iemand weduwe wordt en geen kinderen heeft, dan moet de broer van haar overleden man met haar slapen. Het kind dat dan geboren wordt, geldt als kind van de overledene en zijn vrouw. Zo kan de nalatenschap van de overledene niet verloren gaan. En zo werd het bestaan en ook de oude dag van de weduwe verzekerd.

Op ons mogen deze wetten heel vreemd overkomen. Maar in de agrarische samenleving van toen, waar weinig geld in omloop was en waar familieverbanden zeer belangrijk waren en waar vrouwen en mannen geen gelijke rechten hadden - in een dergelijke samenleving waren het gedegen voorschriften om de positie van weduwen, wezen en vreemdelingen, de allerarmsten in de samenleving, te beschermen.

Maar wat betekenen deze wetten als niemand zich eraan houdt? Ze krijgen pas betekenis wanneer ze worden nageleefd. In het verhaal van Naomi en Ruth krijgen ze betekenis in de persoon van Boaz, die volgens de evangelist Matteüs dus een pelgrim naar het beloofde land als vader had, en een zeer gastvrije vreemdelinge (namelijk Rachab) als moeder. Als een trouwe zoon van zijn ouders zal deze Boaz er alles aan doen om de rechten van weduwen, wezen en vreemdelingen te eerbiedigen.

De voorschriften over het aren lezen, het losserschap en het zwagerhuwelijk, en de persoon van Boaz die deze regels naleeft, vormen dus een bron van gerechtigheid voor Naomi en Ruth. Deze wetten zorgen ervoor dat de vrouwen niet van de honger om zullen komen en dat er ook in de toekomst bestaansmogelijkheden zullen zijn.

Maar hoe is het met hun geloof? Is hun geloof ook een vindplaats van gerechtigheid en vrede? Is God zelf voor Naomi en voor Ruth een bron van vrede en recht?

Voor Naomi ligt dat behoorlijk ingewikkeld. Zij gelooft in God als de schenker van al het goede dat wij

ontvangen. Als er weer brood is in Bethlehem, gelooft ze dat God zich het lot van zijn volk heeft aangetrokken. Dáarom is er weer te eten. Dat zegt ze ook met zoveel woorden. En wanneer ze besluit terug te keren naar haar land en ze van haar schoondochters afscheid wil nemen, wenst ze hen toe: 'Moge de Eeuwige zo goed voor jullie zijn, als jullie voor mij en mijn gestorven zonen zijn geweest.'

Naomi gelooft in God als de gever van alle goede gaven. Maar het kwade dan, dat haar overkwam? Komt dat ook van God? Wat wil God daarmee? Wil God haar kwaad doen? Teruggekeerd in Bethlehem, de plaats waaruit ze vol - met man en zonen - was weggetrokken en waarnaar de leeg - zonder man en kinderen - terugkomt, overvalt haar de bitterheid. God is geen hulpbron voor haar. En zeker geen reisgenoot. Eerder is God - El Sjaddai, de Ontzagwekkende - haar tegenstander. God heeft haar kwaad gedaan.

Langzaam, heel langzaam zal haar gevoel van verbittering verdwijnen. Door de tijd. Doordat er voor haar gezorgd wordt. Doordat mensen - anders dan God, in haar ogen - haar goed doen. Ruth, die bij haar blijft. En Boaz, die zo menselijk en zo royaal is. Het troost haar. Ze gaat in het optreden van Boaz en de steun van Ruth zelfs iets van leiding door God zien. En of het kwade dat haar ten deel viel nu van God kwam of niet, daar komt ze niet goed uit, denk ik. Maar het verdwijnt wat meer naar de achtergrond.

En hoe was dat voor Ruth, kersverse aanhangster van Israëls God. Vanwege Naomi is ze bij deze God gaan horen. 'Jouw God is mijn God'. Wordt Israëls God voor Ruth een bron van vrede en recht?

Met haar onbevange blik meet Ruth het vermogen van Israëls God om hulp te bieden af aan hoe

de godsdienst van Israël uitwerkt in de praktijk. Ze ziet een sociale praktijk, gebaseerd op wetten door Israëls God gegeven, die weduwen, wezen en vreemdelingen bescherming bieden. Ze ziet mensen in naam van deze God menselijk met elkaar omgaan. Ze voelt zich als vreemdelinge in naam van deze God welkom geheten, ja zelfs gezegend. 'Moge de God, onder wiens vleugels jij bent komen schuilen, even goed zijn voor jou, als jij voor Naomi', zal Boaz haar toewensen (Ruth 2,12).

Deze woorden geven haar moed, levensmoed. Het is dan ook met een beroep op deze woorden, dat Ruth zich aan Boaz zal durven toevertrouwen, op de dorsvloer, midden in de nacht. 'Spreidt je vleugel over mij uit, want jij bent mijn lossen' (Ruth 3,9).

Zo wordt ook voor Ruth Israëls God tot een bron van vrede en recht. De betrouwbaarheid van deze God - die zich toont in hoe mensen met elkaar omgaan - geeft haar de moed om de mensen om haar heen te

vertrouwen en het leven vol vertrouwen tegemoet te zien.

En zo is Ruth voor óns een inspiratiebron geworden, nu wij dit jaar op weg zijn gegaan om te zoeken naar vrede en gerechtigheid. Ruth laat ons zien hoe belangrijk we voor elkaar kunnen zijn als reisgenoten.

Het verhaal van Ruth houdt ons ook voor hoe God evenzeer zonder ophouden op zoek is naar vrede en gerechtigheid voor alle mensen. Wij hebben in God óók een reisgenoot die met ons meegaat op onze pelgrimstocht.

Amen